

Radical Empathies

calli
rrhoe

Kallirrois 122

Athina 117 41

Thu & Sat 4–8 pm

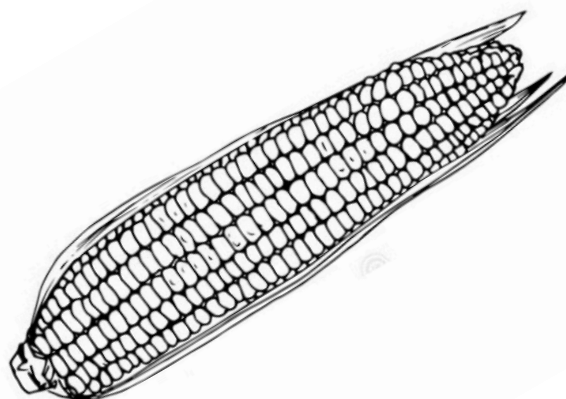
and upon request

hello@callirrhoe.info

www.callirrhoe.info

14 May – 10 July 2021

With works by
Hellen Ascoli
Edgar Calel
Regina José Galindo
Sandra Monterroso
Naufus Ramirez-Figueroa



Curated by
Eleni Riga

Η έκθεση *Radical Empathies* (Ριζικές Ενσυναισθήσεις) εστιάζει στη διασταύρωση του φεμινισμού με την οικολογία, παρουσιάζοντας καλλιτέχνες από τη Γουατεμάλα όπου τα απολυταρχικά καθεστώτα καθώς και ο δυτικός παρεμβατισμός έχουν εγγράψει βάνανυα τις πολιτικές τους πρακτικές σε όλα τα σώματα: στα κορμιά των ανθρώπων και των ζώων, στη φύση, στον ουρανό. Αυτά τα ευάλωτα, ασταθή και εφήμερα σώματα καταφέρνουν να αποφύγουν αυτές τις παγιωμένες έννοιες της βίας και να δημιουργήσουν ένα χώρο αντίστασης και σθένους. Σε όλη την έκθεση, το σώμα γίνεται αντιληπτό ως το κύριο μέσο μετάδοσης της γνώσης, της κοινωνικής μνήμης και της ταυτότητας χωρίς να διαχωρίζεται η γνώση από το γνώστη.¹ Λαμβάνοντας ως σημείο εκκίνησης μια αλληλοσυσχέτιση Νότου-Νότου, η ενσυναίσθηση είναι μια ακόμη στρατηγική που χρησιμοποιούμε για να δείξουμε ότι αυτές οι κατεπείγουσες καταστάσεις, δηλαδή η κακοποίηση των ανθρώπων που προσδιορίζονται ως γυναίκες αλλά και γενικότερα όσων δεν επωφελούνται από τον πατριαρχικό θεσμό καθώς και η κλιματική αλλαγή δεν περιορίζονται στα γεωγραφικά σύνορα μιας χώρας.

Εγώ αντιλαμβάνομαι την ενσυναίσθηση ως μια άσκηση κατανόησης και σύνδεσης με τους άλλους και με το σύμπαν. Παρόλα αυτά, δεν είχα αντιληφθεί πλήρως την εγγενή πολυπλοκότητα της μέχρι που μετακόμισα στο Βορρά. Η ενσυναίσθηση θα μπορούσε να συνδεθεί με την αναπαραγωγή της πατερναλιστικής δύναμης καθώς απορρέει από μια θέση ισχύος. Στο βιβλίο επιστημονικής φαντασίας της Οκτάβια Μπάτλερ, *The Parable of the Sower* (1993), η πρωταγωνίστρια γεννιέται με υπερενσυναίσθηση (hyperempathy), την ικανότητα, δηλαδή, να βιώνει σωματικά τα συναισθήματα των άλλων (τόσο του πόνου όσο και της ευχαρίστησης) ενώ ζει σε μια παρακμάζουσα φουτουριστική κοινωνία εξαιτίας της υπερθέρμανσης του πλανήτη. Η Μπάτλερ εξετάζει τη σχέση ανάμεσα στα συναισθήματα και την πολιτική δημιουργώντας μια

διφορούμενη κατάσταση όπου ο κύριος χαρακτήρας της δεν κηρύττει μόνο αλλά δημιουργεί ένα λαϊκό πολιτικό κίνημα. Ορμώμενη από αυτή την γκρίζα ζώνη της ενσυναίσθησης, ανάμεσα στα εργαλεία προσωπικής μεταμόρφωσης και πολιτικής πράξης, επιχειρώ να μιλήσω από μια θέση αλληλεξάρτησης των συστημάτων καταπίεσης.

Στην περίπτωση της Γουατεμάλας, η χώρα βιώνει ακόμα το συλλογικό τραύμα του αιματηρού εμφυλίου πολέμου (1960-1996) που στόχευε τις αριστερές αντάρτικες ομάδες, τους ιθαγενείς Μάγια και τους εξισπανισμένους αγρότες, ενώ το «σώμα» της γης έχει υποστεί συνεχείς καταστροφές εξαιτίας της υπερ-εκμετάλλευσης των φυσικών πόρων μέσω της μονοκαλλιέργειας, της αποψίλωσης των δασών και της εκμετάλλευσης του ορυκτού πλούτου. Τα έργα των καλλιτεχνών που παρουσιάζονται σε αυτήν την έκθεση προέρχονται από αυτό πλαίσιο αλλά θέτουν επι τάπητος και παγκόσμια κοινωνικοπολιτικά και βιοπολιτικά προβλήματα. Αξίζει να δοθεί προσοχή στην ενσωμάτωση του ατόμου στα κοινωνικά δίκτυα και στο περιβάλλον χρησιμοποιώντας τις προγονικές γνώσεις και απορρίπτοντας τους δυτικούς δυϊσμούς.

Δεδομένου ότι η γνώση μας είναι πάντα εντοπισμένη², με άλλα λόγια η γνώση απορρέει από την κοινωνική τοποθέτηση του υποκειμένου, οι πρόσφατες περιπτώσεις ακραίας βίας σε ευάλωτα σώματα (Ζάκι Ο., Ελένη Τοπαλούδη κ.ά.) καθώς και οι επικείμενοι κίνδυνοι των αιολικών εργοστασίων, με ωθούν να αναζητήσω διαφορετικά συστήματα γνώσης, διαφορετικές κοσμογονίες και εν τέλει νέα δίκτυα *ευαλωτότητας σε αντίσταση*³ απέναντι στις νεκροπολιτικές, στις πατριαρχικές τεχνικές που διαχειρίζονται το ποιός θα ζήσει και ποιός θα πεθάνει.

Η Hellen Ascoli υφαίνει σε έναν αργαλειό που είναι αρρηκτα συνδεδεμένος με το σώμα της καθώς αποτελείται από μια ζώνη που τοποθετείται γύρω από τη μέση της και ένα σχοινί που δένεται στην ήδη υπάρχουσα αρχιτεκτονική. «Ο αργαλειός μεταφέρει τη μνήμη μέσω της αφής προκαλώντας μια αίσθηση εγγύτητας. Επιλέγω να χρησιμοποιήσω υλικά που αποκαλύπτουν τη μνήμη των σωμάτων που ήταν κάποτε εκεί» λέει η Ascoli που παρουσιάζει μια πολύ προσωπική δουλειά σχετικά με τη δολοφονία του αδελφού της το 2016 στη Γουατεμάλα.⁴ Στο έργο *What remains* (Αυτό που απομένει), η καλλιτέχνης αντικαθιστά το σώμα που λείπει με λουλούδια ως ένα σύμβολο μνήμης.

Το βίντεο *Keexik / Keetik / Keemik* (Υφαίνω, Σπάω, Αλέθω) αποτελείται από μια σειρά δράσεων όπου η Ascoli υφαίνει, σπάει τα κλαδιά και “αλέθει” το χώμα στον κήπο της στις Η.Π.Α. κατά τη διάρκεια της πανδημίας σε μια προσπάθεια συνδέσει τις διαδικασίες της ύφανσης, της μετάφρασης και της φροντίδας της γης ως εναλλακτικές πηγές γνώσης. Το δέντρο είναι σύμβολο της απόστασης που χωρίζει την καλλιτέχνη τόσο από τη Γουατεμάλα όσο και από τις ενσώματες παραδόσεις που επεξεργάζεται.

Ο Edgar Calel στο έργο *B'atz Textile Constellation of Knowledge* (B'atz 'Υφασμα Αστερισμός της Γνώσης) κεντάει πάνω στο πουλόβερ του με 23 χρώματα νήματος μερικά από τα ονόματα των 23 διαφορετικών γλωσσών που ομιλούνται στη Γουατεμάλα. Το πουλόβερ προέρχεται από ένα κατάστημα μεταχειρισμένων ρούχων των Η.Π.Α. Στη συνέχεια, φωτογραφίζεται στα μέρη όπου μαζεύει καλαμπόκι με την οικογένειά του. Ο Calel λέει ότι αυτό το πουλόβερ μοιάζει με ουρανό που σε αγκαλιάζει και σε παρηγορεί, είναι ένα τέλειο καταφύγιο όλων των προγονικών γνώσεων.⁵

Με αυτόν τον τρόπο, μας ενθαρρύνει να επικεντρωθούμε στη γνώση που μας κρατάει ζωντανούς. Το *Ulef-Tzamiy- Jichchan* (Γη - φλοιός καλαμποκιού - χτένα) είναι ένα φωτογραφικό έργο που ξεκίνησε στο Mato Grosso do Sul στη Βραζιλία με την κοινότητα Guayviri Guarani Kaiowa. Κατά τη διάρκεια της διαμονής του, ο Calel συνεργάστηκε με τον καλλιτέχνη Rodrigo Bueno, ηγούμενος μιας πατρογονικής τελετής και μίλησε για την ιθαγενική και μαύρη καταγωγή με την Κατάληψη του Σάο Τζοάο. Το χρώμα της γης, η χτένα για τα άφρο μαλλιά καθώς και το φρέσκο καλαμπόκι αντιμετωπίζονται ως σημεία συνάντησης που μας επιτρέπουν

να ενώσουμε τις γνώσεις των προγόνων από όλο τον κόσμο. «Ακόμα κι αν νιώθω ότι η Βραζιλία απέχει πολύ [από τη Γουατεμάλα], ίσως δεν είναι έτσι. Η συλλογικότητα δεν είναι απλώς ζήτημα διέλευσης συνόρων ή γεωγραφίας · αυτό αφορά περισσότερο στις άδειες διαμονής και τις θεωρήσεις εισόδου (βίζα). Αυτό κάνει τα πάντα να φαίνονται απόμακρα. Σε πολλές τελετές εμείς μπορεί να καλούμε ανθρώπους, και δεν έχει σημασία αν είναι νεκροί ή ζωντανοί, αν βρίσκονται μακριά ή κοντά. Οι αποστάσεις τους, υπό αυτήν την έννοια, είναι τόσο σχετικές. Αυτό το έργο αφορά στο πνεύμα.» 6

Το φωτογραφικό έργο *Roots* (Ρίζες) της Regina José Galindo απεικονίζει σε 21 φωτογραφίες την performance της στο Βοτανικό Κήπο του Παλέρμο στην Ιταλία σε συνεργασία με είκοσι μετανάστες διαφορετικών εθνικοτήτων. Η καλλιτέχνης προσπαθεί να θέσει ένα παραλληλισμό μεταξύ των διαφόρων ειδών φυτών, πολλά εκ των οποίων έχουν μεταφερθεί στον κήπο παράνομα και των ατόμων που ξεριζώθηκαν από τις πατρίδες τους. Πολύ νωρίς στην καριέρα της, η Galindo συνειδητοποίησε ότι η δημιουργία έργων στο εξωτερικό σχετικά με το τοπικό της πλαίσιο δεν δημιουργούσε απαραίτητα περισσότερη κατανόηση και εγγύτητα. Αντ' αυτού, αποφάσισε να καταπιαστεί με θέματα σχετικά με το τόπο όπου δίνει παραστάσεις για να δείξει ότι τα προβλήματα δεν αφορούν συγκεκριμένα στη χώρα της ή στις χώρες του Τρίτου Κόσμου αλλά όλο τον πλανήτη.

Η Sandra Monterroso στο *Triángulo / Rax* (Τρίγωνο/ Rax σημαίνει πράσινο και άγουρο) συνδυάζει τις παραδοσιακές πρακτικές των Μάγια στην ύφανση και στη βαφή του υφάσματος. Εδώ χρησιμοποιεί το γηγενές φυτό Indigo (γνωστό στην Ελλάδα ως λουλάκι) μαζί με κίτρινη βαφή. Το Indigo υπήρξε σημαντικό μέρος της οικονομίας των φυτειών και του δουλεμπορίου στην Αμερική. Η Monterroso εξερευνά την ένταση μεταξύ των πολιτισμών των ιθαγενών και των αποικιοκρατικών πολιτισμών. Η καταγραφή σε video της διμερούς performance *Coloring the Threads* (Χρωματίζοντας την Κλωστή) και *Discoloring the Threads* (Αποχρωματίζοντας την κλωστή) επιχειρεί να αμφισβητήσει την ιδέα της στατικής ταυτότητας δείχνοντας την καλλιτέχνη να χρωματίζει το ύφασμα χρησιμοποιώντας την παραδοσιακή τεχνική με τα ξύλινα κουπιά και στη συνέχεια να προσπαθεί να ξεπλύνει το κίτρινο χρώμα. Από το θάνατο της γιαγιάς της και έπειτα, η Monterroso ακολουθεί μια διαδικασία διεκδίκησης της μητρικής γενεαλογίας της, εκφράζοντας ταυτόχρονα προβληματισμούς σχετικά με την ταυτότητα όλων των ιθαγενών καθώς και άλλες επείγουσες ανάγκες σε παγκόσμια κλίμακα.

Η ταινία του Naufus Ramirez-Figueroa's *Place of Comfort* (Τόπος Παρηγοριάς) γυρίστηκε στο Universidad Popular (Πανεπιστήμιο του Λαού) της πόλης της Γουατεμάλας και το σενάριο γράφτηκε με τον ποιητή Wingston González. Είναι εμπνευσμένη από την αντιεξουσιαστική performance που έλαβε χώρα στο ίδιο μέρος το 1975. Η παραγωγή του 1975 υπέστη βίαιη λογοκρισία και το θέατρο πυρπολήθηκε. Σε αυτή την εκδοχή οι χαρακτήρες βρίσκονται σε ένα φασιστικό πλαίσιο όπου είναι ταυτόχρονα οι θύτες και τα θύματα. Το *Place of Comfort* σηματοδοτεί την αέναη προσπάθεια «εξάντλησης» του ενδιαφέροντος του καλλιτέχνη για τον εμφύλιο πόλεμο της Γουατεμάλας. Ο Ramirez-Figueroa αναγκάστηκε να εγκαταλείψει τη χώρα του όταν ήταν μόλις έξι ετών. Εδώ το σώμα χρησιμοποιείται τόσο για τη μετάδοση της συλλογικής μνήμης όσο και για την εγγραφή νέων νοημάτων ως αντίδοτο στο τραύμα.

-
1. Taylor, Diana (2003) *The Archive and the Repertoire: Performing Cultural Memory in the Americas*, Duke University Press Books
 2. Haraway, Donna (1988), "Situated Knowledges: The Science Question in Feminism and the Privilege of Partial Perspective", *Feminist Studies*, Vol. 14, No. 3. (Autumn, 1988), pp. 575-599.
 3. Butler, Judith (2014), *Rethinking Vulnerability and Resistance*, <http://bibacc.org/wp-content/uploads/2016/07/Rethinking-Vulnerability-and-Resistance-Judith-Butler.pdf>
 4. Article featured in Contemporary Arts Center (Cincinnati, Ohio) on the occasion of her upcoming solo show <https://www.contemporaryartscenter.org/exhibitions/2021/04/hellen-ascoli>
 5. Carlos Andrei, Siquara, Edgar Calel: entre o Brasil, a Guatemala e os sonhos, <https://c-a-m-a.com/materia/edgar-calel-entre-o-brasil-a-guatemala-e-os-s>
 6. Daibert, Raphael (2017), *I drag you with me: ancestry and contemporary practice*, <https://artseverywhere.ca/2017/03/06/i-drag-you-with-me/>